

Kemoterapi

Bu bilgilendirici form, kemoterapi ile ilgilidir. Kanser hastası birçok kişi tedavilerinin parçası olarak kemoterapi görecektir.

Umarız bu bilgilendirici form sorularınıza cevap verecektir. Başka herhangi bir sorunuz olursa, tedavi gördüğünüz hastanede doktorunuza ya da hemşirenize danışabilirsiniz.

Bu bilgilerle ilgili kanser danışma uzmanlarımızla konuşmak isterseniz, İngilizce konuşmayanlar için tercümanlarımız vardır. Nasıl hissettiğiniz ile ilgili ya da herhangi bir olası kaygınız konusunda da birisiyle konuşabilirsiniz.

Macmillan Destek Hattını **0808 808 00 00** numaralı telefondan, Pazartesi-Cuma günleri 09.00–08.00 saatleri arasında ücretsiz arayabilirsiniz. Eğer işitme konusunda sorun yaşıyorsanız yazılı-telefona 0808 808 0121 numaralı telefondan ulaşabilir ya da yazılı mesaj bırakabilirsiniz. Ya da internet üzerinden **macmillan.org.uk** adresini ziyaret edebilirsiniz.

Bu sayfada:

- Kanser nedir?
- Kemoterapi nedir?
- Kemoterapi ne zaman kullanılır?
- Kemoterapi vermek
- Tedavinizi anlamak
- Tedaviden önce yapılan testler
- Tedavi nerede verilmektedir?
- Tedavi ne kadar sürmektedir?
- Yan etkileri
- Ek bilgi

Kanser nedir?

Vücudun organları ve dokuları hücre denilen ufak yapı taşlarından oluşmaktadır. Kanser işte bu hücrelerin hastalığıdır.

Hücreler vücudun her bir bölümünde farklı görünebilir ve farklı bir şekilde çalışıyor olabilir ama birçoğu kendini aynı şekilde tamir eder ve yeniden üretir. Normalde hücreler düzenli ve kontrollü bir şekilde bölünürler. Ama bir sebeple bu süreç kontrolden çıkarsa, hücreler bölünmeye devam eder ve tümör adı verilen bir topağa dönüşür.

İyi huylu tümörde, hücreler vücudun diğer bölümlerine yayılmaz ve kanser olarak nitelendirilmez. Ancak, hücreler buldukları yerde büyümeye devam edebilir ve vücudun diğer bölümlerine baskı oluşturarak sorun teşkil edebilirler.

Kötü huylu tümörde, hücreler vücudun diğer bölümlerine yayılabilirler. Kanser vücudun bir bölümünde büyümeye başlar. Buna birincil kanser denir. Eğer kanser tedavi edilmezse yayılabilir. Eğer yayılır ve vücudun başka bir bölümünde büyürse, buna ikincil kanser ya da metastatik kanser denir.

Kemoterapi nedir?

Kemoterapide kanser hücrelerini yok etmek için anti-kanser ilaçları kullanılır. İlaçlar vücudun büyük bir bölümünde kanser hücrelerine ulaşabilmesi için kan yoluyla taşınır. Tedavi bölünmekte olan hücrelere zarar vererek onları öldürmeyi sağlamaktadır. Sağlıklı hücreler de zarar görür ancak genellikle bunlar kendi kendilerini onarır.

Tedaviniz sırasında bir ya da birden fazla ilaca ihtiyacınız olabilir. Doktorunuz tedavinizin nasıl olacağı konusunda ve tedavinin size ne zaman yardımcı olabileceği konusunda sizinle konuşacaktır. İlaçları aldığınızda muhtemelen nasıl hissedeceğinizi de doktorunuz anlatacaktır.

Kemoterapi ne zaman kullanılır?

Kemoterapi bir kanser tedavisi türüdür. Bir kanseri iyileştirmek ya da denetim altına almak için kullanılır. Kanserın nüksetmesini engellemeye çalışmak için de verilebilir. Diğer tedavi yöntemleri ise ameliyat, radyoterapi ya da hormonal tedavidir.

Bazı insanlara ameliyat olmadan önce kemoterapi de verilebilir. Böylelikle kanser küçültülebilir ve ameliyata daha az ihtiyaç duyulur ya da ameliyat daha kolay geçer.

Başka insanlar ameliyat veya radyoterapi sonrası tedavi olabilir. Böylece kanserin gelecekte geri gelme riskini azaltmaya yardımcı olunur. Bazen radyoterapi ile birlikte verilir.

Bazı insanlarda, kanser vücudun başka bölümlerine de yayılmış olabilir (ikincil ya da metastatik kanser) Kemoterapi kanserin küçültülmesine ya da denetlenmesine yardımcı olur. Ayrıca bazı kanser semptomlarını iyileştirebilir ve hastanın daha uzun yaşamasına yardımcı olabilir.

Kemoterapi vermek

Kemoterapi tedavinizi genellikle seanslar halinde göreceksiniz. Her seans ı takiben bir dinlenme dönemi olur. Tedavi seansı ve dinlenme dönemine bir tedavi döngüsü denir. Belli bir sayıda döngü ise tedavi süresini oluşturur. Kanseri uzmanı doktorunuz kaç tane tedavi döngüsü göreceğinizi sizinle konuşur.

Kemoterapi ilaçları genellikle damardan ya da ağız yoluyla verilir. Bu ilaçlar bazen deri altına, kasın içine, omurga çevresindeki sıvıya ya da mesane gibi bir vücut boşluğuna enjekte edilmektedir. Bazı cilt kanserlerinde kemoterapi kremleri kullanılabilir.

Damar yoluyla (intravenöz) kemoterapi

Birçok ilaç enjeksiyon yoluyla damara verilir:

- Kanül: Damarınıza ya da elinizin ters tarafına yerleştirilen ufak bir borudur.
- Orta hat: Göğüsteki ciltten kalbin yakınındaki bir damarın içine yerleştirilen ince bir borudur.
- PICC ya da Periferden yerleştirilen santral kateterler: İnce bir boru, dirsek kısmından ya da kolun üst bölümünden bir damarın içine yerleştirilir ve borunun sonu kalbin yanındaki damarın içine varana kadar dışlilerle ilerletilir.
- İmplant edilen portlar, portacath olarak da anılır: Kalbinizin yakınında bir damara yerleştirilen ince, yumuşak, plastik bir borudur. Göğüste deri altında bir yumru gibi görünmektedir.

İnfüzyon pompaları bazen, belli bir süre boyunca, ilacın ölçülü bir şekilde, küçük miktarlarda verilmesi için kullanılır. Birkaç gün veya bir hafta kadar çalıştırılabilir. Pompa daha uzun kalabilir ancak her hafta değiştirilecektir. Pompayla beraber eve gidebilir ve gündelik hayatınıza devam edebilirsiniz.

Oral tabletler ya da kapsüller

Bazı insanlara tablet ya da kapsüller verilebilir. Tüm tedaviler bu şekilde verilemez. Tablet ya da kapsül alan insanların çoğunluğu bunları evde kullanabilir. Bunların kemoterapi ilaçları olduğunu ve yan etkileri olabileceğini unutmamak önemlidir.

Tedavinizi anlamak

Herhangi bir tedavi almadan önce, doktorunuz ya da hemşireniz bu tedaviye neden ihtiyacınız olduğunu ve ne sıklıkla verileceğini size anlatacaktır. Tedavi gördükten sonra nasıl hissedebileceğiniz ve yan etkileri hakkında sizi bilgilendireceklerdir.

Hem kendi anadilinizi hem İngilizce konuşan birisini yanınızda getirmeniz iyi olur. İhtiyacınız durumunda tercüman tahsis edilebilir ancak bu durumda hastaneye lütfen önceden haber vermeye çalışın. Kemoterapi tedavisini kabul ettiğinize ve olası yan etkilerini anladığınıza dair bir form imzalamanız istenecektir. Buna onay verme denir.

Unutmayın, tedaviyi neden aldığınızı ve nasıl hissedebileceğinizi anlamadan hiçbir tedavi verilmemelidir.

Tedaviden önce yapılan testler

Tedavinize başlamadan önce bazı testlere ihtiyacınız olabilir. Bu testler tedaviyi almak için yeterince iyi olduğunuz konusunda doktorunuza yardımcı olacaktır. Bunlar genellikle kan testleri ve belki idrar ve kalp testlerini içermektedir. Bazı durumlarda tedaviye başlamadan önce röntgen ya da taramaya da gerek olabilmektedir.

Her tedavi döngüsünden önce bir kan testi yaptırmanız ve doktor ya da hemşireye görünmeniz normaldir. Bu, tedavi gününüzde ya da bir veya birkaç gün öncesinde olabilir. Kan testinizin sonuçlarına bakacaklardır ve size son tedavinizden bu yana nasıl hissettiğinizi soracaklardır.

Tedavi nerede verilmektedir?

Tedavinizi kemoterapi ünitesinde ya da odasında göreceksiniz. Bazen evde ya da evinizin yakınındaki bir mobil ünite de tedavi görme imkânınız olacaktır.

Tedavinizi nerede görmemiz gerektiğini doktorunuz ya da hemşirenizle konuşabilirsiniz ancak önemli olan sizin için en güvenli yerde olmasıdır. Yaşadığınız yere bağlı olarak, tedaviyi görebilmek için seyahat etmeniz gerekebilir. Seyahat masrafları konusunda ya da sizin için nakil servisinin ayarlanması için yardıma ihtiyacınız olabilir.

Tedavi ne kadar sürmektedir?

Çoğu intravenöz tedavilerinizi ayakta hasta olarak hastanede alabilirsiniz. Bu, yarım saatten birkaç saate kadar sürebilir. Bazı insanlar hastanede kısa süreli kalmak durumunda kalabilir. Kemoterapi tabletleri, kapsüller ya da kremler kullanıyorsanız, bunları evde de alabilirsiniz. Tedaviniz birkaç hafta ya da ay sürebilir.

Tedavi planlarınızda değişiklik

Doktorlarınız kemoterapinin vücudunuz üzerindeki etkisini kontrol edebilmek için kan ve idrar testi kullanacaklardır. Doktor sizi muayene de edebilir ve kan testleri, tarama ya da röntgen sonuçlarına bakabilir. Bazen tedavinizin değişmesi gerekebilir. Doktorunuz bunu her zaman sizinle konuşur.

Vücudunuzun bir sonraki tedavi döngüsü öncesi toparlanması konusunda daha fazla zamanı olması için, bazen tedavi geciktirilebilir. Tedaviyi geciktirmede en sık görülen sebep, kandaki akyuvar sayısının aşırı azalmasıdır.

Yan etkileri

Kemoterapi ilaçları, vücudunuzdaki sağlıklı hücreler üzerinde de etkisi olduğu için, kendinizi kötü hissettirecek yan etkilere neden olabilir. Sağlıklı hücrelerde hasar genellikle kısa sürer ve çoğu yan etkiler iyileşecektir. Bazı yan etkiler daha uzun sürebilir. Doktorunuz ve hemşireniz bu konuda sizi bilgilendirecektir ve ne kadar süreceğini anlatacaktır.

Değişik ilaçların değişik yan etkileri olur ve her insanın tepkisi farklıdır. Bazı insanlarda çok az sayıda yan etki görülürken, diğerlerinde çok daha fazla görülebilir.

Burada en sık görülen yan etkiler açıklanmıştır. Bunlar tedavi gören herkesi etkilemeyecektir. Burada listelenmemiş herhangi bir yan etki fark ederseniz ya da yan etkilerle ilgili daha fazla bilgi edinmek isterseniz, doktorunuza ya da hemşirenize başvurun.

Hemşireniz size, kötü hissettiğinizde, gündüz ya da gece tavsiye ettiğinizde hastaneyi arayabileceğiniz bir telefon numarası ya da numaraları verecektir. Bu numaraları cep telefonunuzda bulundurun ya da güvenli bir yerde saklayın.

Enfeksiyon

Kemoterapi kanınızdaki akyuvarların sayısını azaltabilir. Bunun sonucunda enfeksiyon kapmanız daha yüksek bir olasılıktır. Akyuvar sayısının düşük olmasına nötropeni denir.

Aşağıdaki durumlarda derhal size verilen numaralardan hastaneyi arayın:

- Kemoterapi ekibinizin tavsiyesine bağlı olarak vücut ısınız 37,5°C (99,5°F) ya da 38°C (100,4°F) derecenin üzerine çıkması durumunda;
- Kendinizi normal bir vücut ısısında bile aniden kötü hissettiğinizde;
- Halsizlik, boğaz ağrısı, öksürük, ishal veya sık sık idrara çıkma ihtiyacı hissetmek gibi enfeksiyon belirtileri olduğunda.

Akyuvarlar genellikle sürekli olarak artar ve bir sonraki tedavi öncesi normale döner. Daha fazla kemoterapi görmeden önce kan testi yapılacaktır. Kan hücrelerinizin düşük olmaya devam etmesi durumunda, doktorunuz tedavinizi kısa süreliğine erteleyebilir.

Anemi

Kemoterapi kanınızdaki alyuvarların sayısını azaltabilir. Bu hücreler vücutta oksijen taşır. Düşük olmaları durumunda yorgun düşebilir ve soluksuz kalabilirsiniz. Böyle hissetmeniz durumunda doktorunuza ya da hemşirenize bildirin. İlerlemiş derecede anemi iseniz, ilave alyuvar verilmesi (kan nakli) için infüzyon (drip) uygulanması gerekebilir.

Morarma ve kanama

Tedaviniz kanınızdaki trombositlerin sayısını azaltabilir. Trombositler kanın pıhtılaşmasına yardımcı olan hücrelerdir. Açıklayamadığınız morarma ya da kanama olması durumunda doktorunuza danışın. Buna ciltte kanama, burun kanaması, diş eti kanamaları, kan lekeleri veya döküntüleri dâhildir. Bazı insanlara ekstra trombosit verilmesi için infüzyon (drip) uygulanması gerekebilir.

Yorgunluk

Çok yorgun hissetme yaygın bir yan etkidir. Tedavinin sonuna doğru bu durum kötüleşebilir ve tedavinin bitmesinden sonra bir süre daha devam edebilir. Düzene girmeye çalışın ve mümkün olduğunca çok dinlenin. Kısa yürüyüşler gibi bazı hafif egzersizlerle bunun dengesini sağlayabilirsiniz. Uykulu hissetmeniz durumunda, araç veya makine kullanmayın.

Hasta hissetmek ya da hasta olmak

Kemoterapiden sonraki ilk birkaç gün içinde bu gerçekleşebilir. Doktorunuz size, hastalığı önlemeniz ya da kontrol altına almanız için hastalık önleyici ilaçlar yazacaktır. Bu ilaçları tam olarak hemşirenizin ya da eczacınızın tarif ettiği şekilde kullanın.

Hasta hissetmeye ya da hasta olmaya devam etmeniz durumunda mümkün olduğunca hızlı bir şekilde hastane ile iletişime geçin. Size tavsiyelerde bulunabilirler ve hastalık önleyici ilacınızı daha etkili bir ilaçla değiştirebilirler.

Kabızlık

Bağırsakların bir süreliğine açılmadığı duruma kabızlık denir. Buna karşı genellikle daha yüksek lifli gıdalar yiyerek, bol sıvı içerek ve hafif egzersiz yaparak önlem alabilirsiniz. Size yardım etmesi için müshil olarak adlandırılan bir ilaç almanız gerekebilir. Doktorunuz bunu reçeteye yazabilir ya da reçetesiz olarak da alabilirsiniz.

İshal

İshal, dışkınızın normalden daha yumuşak olmasıdır. Biraz mide ağrısı da çekebilirsiniz. Bu olduğu takdirde doktorunuza bildirin. Genellikle ilaçla kolayca kontrol altına alınabilir. İshal olduğunuzda bol sıvı almanız önemlidir.

Ağız yaraları

Tedavi süresince ağızınızda hassasiyet veya kuruluk olabilir ya da küçük ülserler fark edebilirsiniz. Bol sıvı içmek ve dişlerinizi yumuşak bir diş fırçasıyla fırçalamak size yardımcı olabilir.

Ayrıca, ağız tahriş eden sarımsak, soğan, chili biber ve limonlu meyve suları gibi yiyecek ve içeceklerden kaçınmalısınız. Ağızınızda hassasiyet hissediyorsanız lütfen doktorunuza veya hemşirenize bildirin. Ağız bakımı konusunda tavsiyelerde bulunabilirler, ağız enfeksiyonlarını önlemek veya gidermek için size ağız temizleyicileri ve ilaç verebilirler.

İştah kaybı

Bazı kişiler iştah kaybı yaşarlar. Bu, birkaç gün veya daha uzun sürebilir. Yeterince yemediğinizi düşünüyorsanız veya kilo veriyorsanız, hastanenizde bir diyetisyen ve uzman hemşire görmeyi talep edebilirsiniz. İştahınızı açmak ve sağlıklı kilonuzu korumak konusunda size tavsiyelerde bulunabilirler.

Tat değişiklikleri

Yemeklerin tatlarının farklı geldiğini hissedebilirsiniz. Genellikle tedavi sona erdikten sonra yeniden normal şekilde tat almaya başlarsınız. Bazı kişiler ağızlarında garip bir metal tadı veya acı bir tat hisseder. Yoğun lezzetli şekerler veya nane emmek bu konuda yardımcı olabilir.

Saç dökülmesi

Bütün kemoterapi ilaçları saçınızın dökülmesine yol açmaz. Bazıları az sayıda saç dökülmesine neden olur. Bazıları ise tüm saçınızın dökülmesine yol açabilir ve bu da çok moral bozucu olabilir.

Eğer saçınız dökülüyorsa, bu genellikle ilk tedaviden iki veya üç hafta sonra başlar ancak bazen birkaç gün içinde de başlayabilir. Saçlarınız tedavinin bitmesinden birkaç ay sonra yeniden çıkacaktır.

Belli kemoterapi türleri gören kişiler "cold cap" ile saç kaybını azaltabilirler. Bu işleme 'kafa derisini soğutma' adı verilir. Herkes kafa derisini soğutma yönteminden faydalanamaz ancak sizin için uygun olup olmadığını doktorunuz veya hemşirenize sorabilirsiniz.

Burada belirtilmese dahi, kendinizi iyi hissetmiyorsanız veya herhangi ciddi bir yan etki yaşıyorsanız, bunu hemen doktorunuza söylemeniz önemlidir.

Ek bilgiler

Kan pıhtısı riski

Kanser kan pıhtısı riskini artırır ve kemoterapi de bunun daha fazla artmasına sebep olabilir. Pıhtı; bir bacakta ağrı, kızarıklık ve şişlik, nefessiz kalma ve göğüs ağrısı gibi semptomlara yol açabilir. Bu semptomlardan herhangi birini yaşamanız durumunda, hemen doktorunuzla temasa geçin. Kan pıhtısı ciddi bir sorundur ancak doktorunuz kanı incelten ilaçlarla bu sorunu ortadan kaldıracaktır. Doktorunuz veya hemşireniz, size bu konuda daha fazla bilgi verebilirler.

Diğer ilaçlar

Bir mağaza veya ilaç satan başka bir yerden alabileceğiniz ilaçlar dâhil olmak üzere, bazı ilaçlar kemoterapi görürken zararlı olabilir. Reçetesiz satılan ilaçlar, destekleyici tıp tedavileri ve bitkisel ilaçlar da dâhil, aldığınız tüm ilaçları doktorunuza söyleyin.

Fertilite

Tedaviniz, hamile kalmanızı veya baba olmanızı etkileyebilir. Eğer bu konuda endişe duyuyorsanız, tedaviye başlamadan doktorunuz veya hemşirenizle konuşabilirsiniz.

Doğum kontrolü

Doktorunuz, tedavi boyunca hamile kalmamanızı veya baba olmamanızı tavsiye edecektir. Çünkü ilaçlar gelişen bir bebeğe zarar verebilir. Kemoterapi süresince ve kemoterapinin ardından birkaç ay boyunca doğum kontrolü yapmak önemlidir. Bu konuda doktorunuz veya hemşirenizle konuşabilirsiniz.

Cinsel ilişki

Kemoterapi aldığınız ilk günlerde cinsel ilişkiye girerseniz, kondom kullanmanız gerekmektedir. Bunun amacı partnerinizi korumaktır.

Emzirme

Tedavi süresince ve tedavinin ardından birkaç ay geçene kadar emzirmemeniz gerekmektedir. Bunun sebebi anne sütüne kemoterapi ilaçlarının karışma ihtimalidir.

Tıbbi tedaviler ve dış tedavisi

Eğer kanser dışında bir sebeple hastaneye gitmeniz gerekirse, her zaman doktorlara ve hemşirelere kemoterapi gördüğünüzü bildirin. Kanser uzmanı doktorunuzun adını söyleyin, böylece kendisine danışabilirler.

Dış tedavisi almanız gerekirse kanser uzmanı doktorunuza veya hemşirenize söyleyin. Daima dış doktorunuza da kemoterapi aldığınızı söyleyin.

Seyahat

Planlanmış bir seyahatiniz varsa bununla ilgili doktorunuz veya hemşirenizle konuşmanız önemlidir. Tedavi bağışıklık sistemini etkiler, bazı aşıları alamazsınız ve uçmanız tavsiye edilmeyebilir.

Bu bilgilendirici form Macmillan Kanser Desteği'nin Kanser Bilgisi Geliştirme ekibi tarafından yazılmış, gözden geçirilmiş ve düzeltilmiştir. Medikal editörümüz, Danışman Klinik Onkologu Dr. Tim Iveson tarafından onaylanmıştır.

Kemoterapi Hemşiresi Danışman Michael Flynn ve bu baskıyı gözden geçiren, kanserden etkilenen kişilere teşekkürlerimizle.

Bu bilgilendirici form, aşağıdaki güvenilir kaynaklardan alınan bilgilerden derlenmiştir:

- İngiliz Ulusal İlaç Rehberi. 65inci baskı. 2013. İngiliz Tıp Birliği ve Büyük Britanya Kraliyeti Eczacılık Topluluğu.
- Elektronik İlaç Külliyatı (eMC). www.medicines.org.uk (erişim tarihi Ağustos 2013)
- Ulusal Kemoterapi Danışmanlık Grubu, Ağustos 2009. İngiltere'deki Kemoterapi Hizmetleri: Kalite ve Emniyeti Sağlamak.

Verdiğimiz tüm bilgilerin doğruluğunu sağlamak için elimizden geleni yapıyoruz ancak bu bilgiler, sürekli değişen tıp araştırmalarının güncel durumunu göstermek ağısından temel alınmamalıdır. Eğer sağlığınızla ilgili endişeleriniz varsa, doktorunuza danışmalısınız. Macmillan bu bilgilerdeki herhangi bir yanlışlıktan kaynaklanan hiçbir kayıp veya hasardan dolayı sorumluluk kabul etmeyecektir.

© Macmillan Cancer Support 2013. İngiltere ve Galler'de (261017), İskoçya'da (SC039907) ve Isle of Man'de (604) kayıtlı yardım kuruluğu. Kayıtlı ofis 89 Albert Embankment, Londra SE1 7UQ.

MAC12464

